

Uredništvo i uprava
ZAGREB, Masarykova 28a,
Telefon 67-90
Uredništvo in uprava
za Slovenijo in slovenski del
Juljske Krajine
LJUBLJANA, Erjavčeva 48.

ISTRA

»Jadranski koledar« za 1937 je
odličan almanah emigracije.
Kupujte ga — čitajte i širite —
jer time širite propagandu za
naš narod pod Italijom!

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULJSKE KRAJINE

SITUACIJA U JULJSKOJ KRAJINI

Pariski »Il Nuovo Avanti« donosi u broju od 26 decembra ovaj dopis iz Rijeke o situaciji u Juljskoj Krajini, pa ga prenosimo u cijelosti, iako nisu neke tvrdnje tačne. Na drugom mjestu dosimmo korekturu nekih tvrdnja u tom članku iz »Grido del Popolo«.

Rijeka. — Uzročina nezadovoljstva i kronične bijede, nadodala je fašistička politika još druge uzroke, tako da se ovo stanovništvo nalazi u očajnom položaju. Radnici i trgovci sviju vrsta nisu još nikada bili na takovoj muči kao sada. Velika imigracija iz južne Italije, naročito sa Sicilije, otežala je još više život drugorodnog stanovništva. Osim toga je i imigracija proteranih njemačkih Židova zauzela velikog mahala. U Trstu i Rijeci bile su se koncentrirale velike grupe poljskih i njemačkih Židova s namjerom da se ukrcaju za Palestinu, ali radi zapreka koje su im postala vijali Englezi a kasnije radi protužidovske pobune Arapa ovi su Židovi ostali kod nas, na veliku štetu sveg domaćeg stanovništva koje je tako zadobilo u njima novu konkurenciju.

Nekadani entuzijazam građana Rijeke i Trsta za Italiju sada je samo daleka uspomena. Danas se žali za Austrijom: glavni uzroci žaljenja jesu kronična besposlica, slaba administracija, poreško iscjedjivanje, nerazumijevanje i nepovjerenje, vlasti prema drugorodnom pučanstvu. Čak niti ustanovljivanje slobodne zone nije donijelo poboljšanje koje se očekivalo. Osim par artikala, sve je skuplje nego u ostalim krajevima Italije.

Drugorodno stanovništvo, usprkos progona, raspoložbe ogličnim vezama i upućeno je u stvari koje se događaju u ostalom svijetu. U mnogim školama se oječa pomakivanje učitelja, jer su mnogi iz »Juljske kolonije« premješteni u »Afrisku koloniju«. Učenicu su natrpani u malom broju odjeljenja, s očitom štetom za zdravlje i nauk.

U Trstu je vlast uspjela da ukloni stari neslogu sa biskupskom kurijom pod utjecajem španjolskih događaja i na inicijativu Svete Stolice i fašističke stranke. Efekt tog sporazuma je taj da su prestali crkveni obredi, propovjedi i katehetskna pouka u slovenskom jeziku, pa je na taj način onemogućena i ta forma irendentističke i antifašističke propagande (?).

Opazio se da su sve furliške i patriotske manifestacije u Trstu održavaju u zoni Svetog Justa, uz negodovanje trgovaca iz ostalih dijelova grada. Tumačenje je jasno: gerarhi koji vode te »circenses« dobivaju postotak od poslova.

Velike mečave koje su u posljednje vrijeme bile na Goricko, prouzrokovale su odgadjanje nekih javnih radova i time otpuštanje radnika. Vládne odluke za sprječavanje podizanja cijena živežnih namirnica smatrane su ovdje samo kao prali u oči kako bi se spriječilo jaču reakciju sa strane otrošača. Činjenica je da cijene skaču neprekidno usprkos kazna kojima se prijeti trgovcima radi podizanja cijena.

Još uvijek se ogrorčeno komentira nesretan položaj u koji je dovedena Goricka pokrajina osakaćenjem svoga teritorija, koje je provedeno da se zaštite interesi furliških latifundista.

Cesto se u drugorodnoj zoni čuju slovenske irendentističke pjesme. Te pjesme su uglavnom naučene za vrijeme katehetskikh lekciija (?)

U nabrežinskim kamenolomima, u raskim ugljenokopima antifašistička propaganda postaje svakim danom sve jača usprkos strogosti fašističke policije, koja nalazi na svijestan otpor naših stariljadura i kamenolomaca izoštrenih u klasnoj borbi kroz trideset godina socijalističke organizacije.

ODJECI NORDIJEVIH ČLANAKA O JUGOSLAVIJI

„San Marco“ prenosi u cijelosti rezoluciju beogradskih studenata, samo da što više napakosti Nordiu

Donosimo u cijelosti rezoluciju beogradskih studenata, koju je zadržali »San Marco« od 13 januara preštampao prevedenu iz »Istrea«. Taj članak donosimo kliširan, jer mnogi ne bi vjerovali da je ta rezolucija mogla izći u jednom fašističkom listu. Nije nam poznato da li je taj broj »San Marcoa« smio doći u Juljsku Krajinu. Ako je ipak došao, mi »San Marcoe« zahvaljujemo, jer nama nije bilo moguće upoznati veći dio našega naroda pod Italijom sa tom rezolucijom.

Documento interamente dedicato a Mario Nordio, scopritore di mondi.

Risoluzioni della gioventù belgradese

Dati »Istria«, di Zagabria, n. 49.

«La grave situazione del nostro popolo sotto l'Italia, e in relazione ai comunicati di quest'ultimo tempo circa un avvicinamento fra Jugoslavia e Italia, ha spinto gli studenti di Gorizia, Istria e Trieste, in accordo con le organizzazioni sotto elencate e i gruppi dell'università di Belgrado, al convegno del 24 novembre c. u. per votare la seguente

RISOLUZIONE

1) Gli studenti jugoslavi constatano che l'Italia fascista s'è servita dei metodi più violenti e reazionari, che rispondono al terrore fascista seminato in tutta Europa, e che tende al completo annientamento delle minoranze croate e slovene in Italia.

2) affermano dopo una esperienza di quattro-dici anni che una intesa solida e duratura con l'Italia è impossibile o pensano che alcun governo in auge, jugoslavo, può iniziare alcun avvicinamento duraturo o temporaneo con l'Italia.

a) Intanto che sono vistati alle nostre minoranze in Italia tutti i diritti politici, culturali e sociali;

b) fino a quando la nostra lingua

è esclusa dalla chiesa, dalla scuola e dalla vita pubblica;

c) fino a quando saranno annientate le istituzioni economiche, sociali e culturali;

d) fino a quando nelle carceri e al confino fascista, moriranno centinaia di nostri fratelli.

3) Perciò chiedono che il problema dei 600 mila fratelli sottomessi all'Italia sia risolto, contrariamente a quanto finora ha fatto l'Italia, e che i nostri fratelli abbiano gli identici requisiti che godono gli altri 4900 italiani in Dalmazia.

4) Richiamiamo i fattori responsabili del Regno di Jugoslavia a rimanere fedeli ai fatti stipulati con le potenze democratiche, con la Piccola Intesa, col patto balcanico e con la Francia.

(S-guono i gruppi e i partiti e le organizzazioni studentesche).

Da illustre ospite cinese a Spalato

È giunto a Spalato in questi giorni il capo della sanità pubblica della regione Kwang Si, dott. Li Wen Ming.

Il professor Barac ha condotto l'illustre ospite cinese a visitare per Spalato i monumenti nazionali, s'informandosi in particolare modo d'avari al Palazzo di Duceleznio.

ISTRA JE PREPLAVLJENA ANTIFAŠISTIČKIM LETACIMA

Letaci su na hrvatskom, slovenskom i talijanskom jeziku

Rijeka, januara 1937. Javljaju nam iz Zemuna da je u noći između 2 i 3 januara bilo to selo preplavljeno antifašističkim letacima. Letaci su bili na hrvatskom i talijanskom jeziku. U njima se pozivalo narod neka ne ide prolijevati svoju krv za Španiju za fašiste i neka se pobune kada ih budu htjeli poslati u Španiju.

Odmah u jutro je u selo dojurila policija i opkolila cijelo selo. Karabinjeri su počeli trgati letake sa židova, a one koje nisu mogli skinuti, grebli su ih sa zida noževima. Takovi letaci su bili izlijepljeni i po drugim selima, pa je sva policijska sila bila alarmirana.

Tako su iste noći osvanuli slični letaci i u Golcu, ali tamo su bili samo na talijanskom jeziku i napadali su Mussolinija i fašizam. Bila je na njima i jedna porugljiva pjesmica o Mussoliniju u talijanskom domaćem dijalektu.

Doznajemo da su ti letaci bili razasuti i oblijepljeni svuda po selima i uz cestu do Buzeta i cestom prema Trstu.

Ujedno se ovdje govori, ali to nismo mogli provjeriti, da su u blizini Trsta uhapsili tri muškarca koji su s automobilima došli iz Venecije pod sumnjom da su oni rasturili te letake.

NOVAC ZA ŠPANJOLSKE POBUNJENIKE

zakupljaju po školama i dječjim vrtićima u Jul. Krajini

Mune, januara 1937. — U našem selu ima pet učiteljskih lica. Pred par dana pročitao je upravitelj u svim razredima jedan dekret kojim se određuje da sva djeca moraju dati svoj priloga za španjolske pobunjenike. Rekao je da je to naredjenje ministarstva prosvjete u Rimu. Upravitelj je u jednom razredu lično počeo da sabire novac od djece, ali na to je ustao učenik tog razreda Zadković Josip, star 12 godina, i rekao je da on ne može dati ništa jer da nije

govna majka nema kod kuće niti jedinlu liru kojom bi kupila soli. Na to se upravitelj tako razljutio na maloga Zadkovića, da ga je istukao knjigom po glavi i stavio ga za kaznu pred ploču da stoji dva sata. Ali ni na toma nije ostalo. Vag je brigadir karabinjera pozvao roditelje maloga Zadkovića u kasarnu i tamo ih ispitivao i zaprijetio im je da će oni snositi odgovornost za ovakovo ponašanje njihova djeteta.

U Trstu su kolale liste za potpisivanje priloga u korist španjolskih drugova; prilozi nisu bili veliki radi bijede radničke klase, a dvojica radnika su uhapšena radi toga. Jedan od njih ima familiju. Stavljeni su pred Specijalni tribunal. Policijski nadzor je vrlo oštar; parobrodi koji odlaze su strogo pretraživani i za kako se bickilo da

POLEMIKA IZMEDJU TALIJANSKIH ANTIFAŠISTIČKIH LISTOVA

O DJELOVANJU NAŠIH SVEČENIKA U JULJSKOJ KRAJINI POVODOM ČLANKA U »NUOVO AVANTI«.

Pariz, januara 1937. Pariski »Il Nuovo Avanti« bio je donio 26 decembra ovaj dopis iz Rijeke pod naslovom »Situacija u Juljskoj Krajini«. (Taj dopis donosimo na uvodnom mjestu). Drugi antifašistički list »Il Grido del Popolo« od 16 januara korigira donekle te vijesti u »Nuovo Avanti« i potpuno tačno iznosi neke zaključke, koje doslovno prenosimo:

»Il Grido del Popolo« kaže: »Il Nuovo Avanti« donosi u dopisu iz Rijeke neke tvrdnje o slovenskoj crkvi i slovenskom irendentizmu u Juljskoj Krajini, koje nikako ne odgovaraju istini. Naprotiv, te tvrdnje su nesvesna kopija optužbi kojima se fašizam služi u ugnjetavanju slovenskih manjina. Zašim se »Il Grido del Popolo« osvrće na tvrdnje, da su izda sporazuma između katoličke kurije i fašističke stranke potpisano prestatle propovjedi i katehetski sastanci slovenski i da je tako ponestalo jedne forme za irendentistiku i antifašističku propagandu. Malo dalje, pišući o Goricko kaže »Il Nuovo Avanti« da se tamo čuju irendentističke pjesme, a da su te pjesme naučene većim dijelom za vrijeme slovenske katehizacije. Na to »Il Grido del Popolo« kaže:

»Je li moguće da se mogu ozbiljevo tvrditi takove neozbiljne. Lekcije iz katekizma, organizirane od slovenskih svećenika, bile su jedino — lekcije iz katekizma, a to je bilo još jedini način da slovenska omladina nauči kakovu mrvicu svoga materinjeja jezika. Da li riječki dopisnik »Il Nuovo Avanti«, koji uistinu pozna stanje u Juljskoj Krajini, da li on iskreno vjeruje da postoji u Juljskoj Krajini takova sloboda, da bi neki svećenik, i kada bi to htio, mogao učiti omladinu irendentističkim pjesmama. Bilo bi zanimljivo upoznati te pjesme koje su naučene u crkvi. U stvari, one ne postoje nego u fantaziji fašističkih organa u Juljskoj Krajini, završava »Il Grido del Popolo«.

Osvrćući se na kompaktnost Slavena i Talijana antifašista u Juljskoj Krajini, »Il Grido del Popolo« kaže da je tažlost još ta kompaktnost nije postignuta, pa kaže: »Da bi se ispravilo neslogu, treba se odrediti tendencioznog opslivanja slovenskog irendentizma, od svake vijesti koji bi mogla dati fašizmu izliku da sa nacionalističkim argumentima opravda socijalno ugnjetavanje«.

U VRBOVU SU DJEČJI RODITELJI TAKSIRANI SA PET LIRA ZA ŠPANIJU

Vrbovo, januara 1937. U našem selu postoji već nekoliko godina dječji vrtić društva »Italia Rentax«. U taj vrtić moraju da idu i djeca iz obližnjih sela.

Dječji roditelji su dobili pred nekoliko vremena poziv od upravitelja da dođu u prostorije dječjeg vrtića čim im to bude moguće. Roditelji su došli. Upravitelj im je tada počeo govoriti kako se fašizam brine za njihovu djecu, pa kako bi bilo potrebno da oni iskažu svoju zahvalnost na taj način, što bi i oni pomogli fašizam sada kada je potrebno, ali ne talijanski, jer talijanskom da ne treba. U Španiji da se sada po zimi bore goli i bosii španjolski fašisti za svoju slobodu i za fašizam cijeloga svijeta, pa da bi bilo vrlo povalno kada bi svaki roditelj u znak zahvalnosti prema talijanskom fašizmu i Mussoliniju darovao po pet lira za Španjolce.

I — ljudi su dali. Jer svaki je znao da taj poziv znači da se mora dati. Mnogi i mnogi koji nemaju kod kuće kruha za svoju djecu, morali su da posude ih pet lira i da ih odnesu u školu kao priloga roditelja manjih istarskih fašista za drugove u Španiji.

TUŽE SE PRETPLATNICI

da list dobivaju sa zakasnenjem. Obavještavamo sve čitatelje da list izlazi uvijek redovito kao i do sada, pa nije na nama krivnja da ga dobivaju sa zakasnenjem. Nastojat ćemo i to urediti.

OBJAŠNJENJE U »OBZORU«

POVODOM POLEMIKE OKO BISKUPA SANTINA

Zagrebački »Obzor« je bio donio vijest o polemici oko biskupa Santina između »Istre« i »Sušačke«...

U »Obzoru« od 9. januara o. g. izašla je odlučna bilješka pod naslovom: »Sušačka »Istina« i tjednik »Istra«.

Zagrebačka »Istra« je još 4. decembra donijela originalni dekret riječkog biskupa Santina, kojim se skoro u cjelosti zabranjuje upotreba hrvatskog slovenskog jezika u crkvama...

Radi tog našeg pisanja smatrala je sušačka »Istina« da nam mora zamjeriti i uzeti u obziru riječkog biskupa. Pisanje »Istine« je djelomično prenio i »Obzor« od 10. decembra...

»Obzor« nam zamjera što smo izjavili da se ne kanimo upuštati s »Istinom« u vjerske i crkvene rasprave o tom pitanju.

Mislimo da smo u okružnicama i dekretima riječkog biskupskog ordinarijata, koje je smo u posljednje vrijeme objavili, imali dovoljno razloga za naš stav.

»Obzor« je zatim doslovno napisao: Mi nismo nikad primijetili da bi u »Istri« bila niti kakva služba, koja bi služila nedolično za druge vjerske povjeste.

Isto tako i zaključna tvrdnja »Obzora« da je naš list postao u prvom redu organ slovenskih emigranata...

Uredništvo »Istre«

Naš narod izgublja verosvojih očetov

Ljudstvo se bavi z mislijo prestopa v pravoslavno cerkev

Trst, decembra 1936. (Agis).

Goriški in reški škof, kot je znano, sta v zadnjem času izdala ostre prepovedi o rabi slovenskega in hrvaškega jezika pri vseh liturgičnih obredih...

pravice in ga slednjič potisnila ob zid, toda ko je v njegove bitne pravice posegla tudi cerkvena gospoška...

gom, hoče ostati svoboden, govoriti z njim tako kot on razume in znati izraz za najlepše in najpr-

Teške posledice izbacivanja našega jezika iz crkve

U nekim selima se pojavio pokret za prelaz na pravoslavlje - Vlasti su energično nastupile i počele sa hapšenjem

Dane, januara 1937. U petak 8. o. m. su karabinjeri iz Lanišća uhapsili u našem selu Poropata Martina zvanoga Bušnjetin i Poropata Antona zvanoga Sitjekotovi.

U našem selu nema svećenika, već je nama dolazio svake treće nedjelje u mjesecu župnik iz Bresta da nam odredi misu, a inače su naši ljudi odlazili u medijem na misu u Brest.

Jezik vjernika mora biti i jezik svećenika

izjavljuju jugoslavenski katolički biskupi

13. o. m. završeno su konferencije katoličkih episkopata u Zagrebu, koje su trajale punih šest dana. Na tim konferencijama su bili prisutni, lično ili po svojim zastupnicima, svi katolički biskupi.

krupnom rasuo širom svijeta. Živeći u dijaspori bez svojih svećenika, koji razumljivo njegovu dušu, neretko pada kao žrtva zabluda današnjega vremena i propada vremenito i vječno.

Kad ne mogu živi, dokumentiraju mrtvi

Riječka »Vedetta d'Italia« od 12. o. m. donosi, kao obično osvrtnice na posljednjem stranicama: Svih pet osvrtnica upuću u isto po dužnostima. Ta prezimna glava...

»U jednom ranijem broju lista, iznesena su imena nekadanjih riječkih plemića, između ostalih, Etamio lu i ova imena, na ih imosimo u prvom redu: »Vedette: Adamič, Anderlich, Barčić, Blasinich, Ceresich, Cresolich, Dimnich, Jurarich, Korhiza (Kritica), Mitelich, Radolich, Srilocsi de Jurarich, Tomarich, Tudorovich, Vitičich.

PRIVREDNI MOMENTI U NOVIM ODNOSIMA ITALIJE I JUGOSLAVIJE

Talijansko-jugoslavenske komore u Beogradu i Rimu

»Il Popolo di Trieste«, Trst, donosi u broju od 12. januara ovu vijest iz Rima: »Javljaju iz Beograda, da je posljednja odluka talijanske vlade u poslijenju kontingenata jugoslovenskog izvoza u Italiju za narednih šest mjeseci primljena...

GRADBA NOVE STRATEŠKE CESTE

Gorica, decembra 1936. (Agis) - Z vso naglico popravljaju in širijo stare avstrijske vojske poti, ki se odcepi pri dnu isto in polje v ključih strmo na Trnovsko planoto. Tu je zvezana z novo cesto, ki pelje iz Gorice, Omenjena pot je bila po vojni popolnoma opuščena.

ITALIJA KANI KONKURIRATI JUGOSLOVENSKOM BRODARSTVU U JUGOSLOVENSKIM LUKAMA

Novo talijanske saobraćajne linije na našem Jadranu

Talijanska agencija »Italia d'opere« izvještava o novim parobrodarskim linijama koje će iveriti direktno između talijanske luke Plinara i Novog društvo uvede će 13 linija, djelomično dnevnih, a djelomično nedjeljnih.

ZASILNO LETALISCE PRI AJSEVICI OPUŠĆENO

Gorica, januara 1937 (Agis) Pril Ajševići so že pred leti odvzeli kmetov velik kompleks zemljišča in ga uporabiti za letališče. Pred kratkim pa so kmetov venili zemljišče, češ da ga ne morejo iznašiti in da jezato za letališče neuporabno.

ŠEST MJESECI ZATVORA I 1400 LIRA GLOBE ZA PRELAZ GRANICE BEZ PASOŠA

Pula, januara 1937. - Petar Mihovilič iz Premanture bio je za vrijeme abesinjskog rata prebježao u Jugoslaviju iz bolonji, da ga ne pošalju u Abesiniju. Sada mu je bilo sudjenje iz ožulje, jer se on još nalazi u Jugoslaviji. Osuđen je na šest mjeseci zatvora i 1.400 globe.

NJEMAČKA ŠTAMPA KAŽE, DA SE MUSSOLINI SPORAZUMOM S ENGLESKOM ODREKAO DALMACIJE

Veliki njemački list »Berliner Tageblatt«, donosi uvodni članak od svoga rimskog dopisnika dr. Eriha Stocka, koji u njemu razmatra politiku Italije u prošloj godini, za koju kaže da je bila vrlo uspješna, a osim toga, na jednome mjestu još veli da status quo u Sredozemnom moru treba da bude održan i u njegovom središnjem dijelu.

Mussolinijev sin piše memoare

Sin Mussolinijev, Vittorio, napisao je sada knjigu o svojim »inankama« u Abesiniji pod naslovom »Voli sulle Ambe«. U »Piccolo della Sera« prikazuje opisno tu knjigu Carlo Tigoli na koncu tu prikazuje i o Vittorio Mussoliniju i o ro.

Zašto je Duce položio pilotski ispit?

Talijanski listovi izjavljuju pod velikim naslovima da je Duce položio pilotski ispit i dobio diplomu i zrak vojničarskog oficira.

SLOBODNA RIJEČ O NAŠEM LISTU

Zagrebački tjednik »Slobodna riječ« donosi 16. o. m. bilješku, u kojoj prikazuje zagrebačke »Istre« povodom se »Slobodna Riječ« dotakla i našeg lista, o kojem kaže: »U prošlom broju osvrtnice na izvešene novine zagrebačke političke štampe mi smo izvršili izvjesnu klasifikaciju raznih nedjeljnih listova. Onim, čiji su prikloni letimilne istakli i neke od njihove titulne (kao ideološki nisu s nama) ali koje vriedit čitati već radi toga, što zastupaju solidna politička čedišta. Isti smo prikloni oduzeli zaboravili istaknuti da u »red« »Nove Riječi« i ostalih ozbiljnih tjednika spada i nedjeljni list »Istina«, koju izdaju organizacija istarskih hleznaca. To je list, koji svaki svjetlani radnik može slobodno očitovati, jer će u njemu uvijek uati izvrsno građivo. List je izrazito »mitašistički« orijentiran i

Širite „Jadranski koledar“

PRED MEŠTROVIČEVIM KRALJEVIČEM MARKOM

Nek je blagoslovena ruka, koja te je zavajala, i nek je vijetnem vječne slave kru...

Stojim pred tobom u skrivenoj pobožnosti, nijem, zadivljen i potresen od najdubljih dubina bita moga, kao nevinna žrtva...

Mrk i mračan, kao dan oblačne sjediš na rujnim vinom napojenom Sarcu, nepopizivo, rješen da stihistijskim zamahom, od Majstora ojevkujećenom na drvenom Kati...

Cjelokupna rizična svemoćnog morala, kristalno kodifikovanog i utvorenina sa Kosova guslara, i sva bezgranična vjera...

Sama, nepodnošljivo su ljesni muzejski dvori za gigantski zamah toj. Kad se tincjale svoj brde uskoro probudio u Diviš-gradu, da bi sa ranjavih...

Nek je blagoslovena ruka, koja te je zavajala, i nek je vijetnem vječne slave kru...

MALE VESTI

Eksplozija u talijanskoj tvornici. Kako javlja agencija Havas, u velikoj tvornici baruta u Colefanu došlo je do eksplozije...

Na cesti kod Kaštelica rđnjeni su teško ranjeni seljaci iz Kaštelica Andjel Legović star 25 godina i Rudolf Briljvac, star 23 godine...

U Sušak je došlo 15 o. mj. 17.000 sanduka narandži iz Valencije. To je već druga pošiljka španjolskih narandža...

Italija je dozvolila njemačkim zrakoplovnim snagama, da pretvore jedan od nenapućenih otoka Dofekanca u njemačku bazu...

Kako se iz Adis Abebe saznaje, podkralj maršal Graziani, koji se sada nalazi u Irgalamu u sidanskoj oblasti, preuzeo je lično vrhovno zapovjedništvo nad operacijama...

Italijanski državni proračun za priložnije leto iskazuje dve in pol milijarde primanjakija. Vlada je sprejela zakon o poslovanju vrhovne države uprave za primer vojne...

Nemec in Italijanov je sedaj na strani upornikov u Španiji. Okoli 40.000 (Nemecov 30 tisoč, Italijanov 10.000). A svak dan prihajajo novi bataljoni teh prostovoljceve...

150 stoljeća robije

Statistika koja obećavašuje fašističku Italiju

Informateur Italiene donosi statistiku političkih kažnjnika u Italiji od 1927 do 1935 godine, pod naslovom: Statistika koja obećavašuje Italiju...

Na robiju od 1 do 5 godina osuđeno 1681 lice; na 5.584 godine ukupno; od 5 do 10 godina osuđeno 580 lica na ukupno 4.407 godina; od 10 do 15 godina robe osuđeno 177 lica na ukupno 2.123 godine...

Prema tome je bilo 2.455 ljudi osuđenih na 14.458 godina robije ili prosečno po 5 godina na svakoga.

U ovu statistiku nisu ubrojani osuđeni u 1936 godini kao ni oni koji su bili hapšeni i držani više vremena u zatvoru, a kasnije pušteni. To nisu ubrojene ni smrtni osude koje je izrekao Specijalni tribunal, i nisu prema tome uračunati i četvorica strjeljanih na Bazovici i jedan u Pull. Osim toga tu nisu uračunati ni oni koje je osudio redovan sud, kao ni oni koji su osuđeni po vojnom sudu...

Pretepeni radi prepevanja sloven skih pesmi

Ključ Tomaž in Kemperle Jože zadobila hude poškodbe

Gorica, decembra 1936. (Aglis) — V Kalu pri Podbrdu so 14. decembra leta ob 8-urli zvečer finančni stražniki in milničniki obkolili hudo tamošnjega posestnika Jakoba Torkarja. Pri njemu se je zbralo nekaj vaških mladeničev, ki so mu čez dan pomagali pri večjem gospodarskem delu in jih je radi tega zvečer povabil na vino. Pri kozarcu vina se je razpletel med družbo živahen razgovor in pri tem so zapeli tudi nekaj slovenskih pesmi. To je zadostovalo, da je brigadir finančnih stražnikov alarmiral svoje podrejene in obenem pozval tudi milničnike iz Strnišča...

27-letni Kemperle Jože — sta pri tem dobila tako hude poškodbe, da sta bila primorana vse do danes ostati v postelji.

Ta napad na mirne in nič hudega slueteče mladeniče, še bolj pa nečloveško postopanje z njimi je silno razburilo okoliška prebivalstvo, ki je sicer navajeno takih postopkov raznih italijanskih uniformirancev. Danes, ko se toliko govori in piše o zblizanju med Italijo in Jugoslavijo, in se za to posebno zavzemajo in povdarjajo svojo dobro voljo merodajni faktorji z Juljske Krajine s traskami listu na čelu, je značilen tak naspek krajevskih oblasti, ki jih je najnedoljšja slovenska pesem, peta neke v hitrovski vasi razburila tako, da se spozablja tež dopustno mero, če hočemo razbiti najmiljejši izraz. Vsako tako nasilje povzročeno našemu narodu ubija v nas vero in iskrenost vseh teh izjav in se nam škoda zdi za to prelitega črnila, odnosno se bojimo, da se v take hinavske izjave polaga prevelika važnost.

KAKO JE D'ANNUNZIO IMAO DA SRUŠI PULU GOD. 1918

Thaon di Revel je bio taj plan odobrio

Nedavno je Rim izišla knjiga pod naslovom 'La guerra orientale, koju je napisao poznati talijanski vojni stručnjak general Giulio Douhet. U tom opširnom djelu našli smo na stranice, koje pokazuju kako su lažve fraze, koje danas Talijani govore o svojoj ljubavi prema Istri i prama njenim gradovima. Prevedimo doslovno:

1918 godine razvijajući svoju ideju projektirao sam zračni napadaj na Pulu. Taj napadaj imao se izvesti sa 100 do 150 tromotornih aviona naoružanih sa specijalnim minama, koje su imale da zadovolje ovu namjeru:

- 1) da eksplodiraju kad pogode jedan brod,
2) da ne eksplodiraju kad pogode vodu, nego moraju biti udešene tako da kada udju u likvidnu masu, one se razdvoje u dva dijela, od kojih je jedan težl od vode, a jedan lakši od vode, te sadržaje eksploziv a ta dva dijela vezana su jedan za drugi metalnim konopom promjenljive dužine. Poznavajući dubine puljske luke moralo su se regulirati udubine tih konopa na način da lakši dio mine ostaje tih pod samom površinom vode, dok je težl dio imao da služi kao sidro.
3) podmorska mina imala je biti opskrbljena uređajem koji je mogao da je dovede do eksplodiranja u povodu jednog sudara ili na automat udešen na vrijeme, ako ne bi bilo sudara i to tako da bi u točno određeno vrijeme mina mogla eksplodirati.
4) ukupna težina mine imala je biti kratki oko 800 kg sa cen 500 kg jakog eksploziva.
Napadaj se je imao razviti na slijedeći način:
1) Površina puljske luke imala je biti razinjorno porazdičljena među eskadre u napadaju, a avioni su se imali idgnuti sa aerodroma koji su bili porazdičljeni duž talijanske obale tako da bi prvi bombardman imao da uslijedi u prvi dio noći, a automatski upaljač na minama imali su biti udešeni tako da bi mine eksplodirale uzastopce kroz čitavu noć do zore. Po neka mina bila bi možda pogodila neki brod. Na svaki način kad bi bombardman prestao i kad bi iščezli aeroplani mine koje bi pale u vodu počele bi da eksplodiraju uzastopno u kratkim intervalima sad ovaj sad tomo u ljefsonu i prilžno zauzetom prostoru luke. Po neka mina, koja bi došla u bliznu lade ošetila bi ladju, ali i bez veze s time te jake eksplozije iznenadne i takve, da ne bi davale nikakvu mogućnost reakcije i obrane, izvrsile bi i jedan veliki moralni efekat tako da neprijatelj ne bi znao što će učiniti. Tim više ako bi neka ladja naišla na minu i izazvala eksploziju.
2) Bombardman bi se imao opetovati jedan sat pred zoru, a automatski upaljač udešiti tako da bi sve mine eksplodirale u jedan isti moment. Ovaj drugi bombardman koji bi uslijedio poslije jedne noći panike izazvane automatskom

eksplozijom mina, ostm materijalnog eksplozija prisililo bi možda neprijatelja da pokuša napustiti taj pakao, ali u tom slučaju naišao bi na otvorenom moru na talijansku flotu.

3) U isto vrijeme sa bombardmanom na vodi sa pomoćnim aviolima imalo se bombardovati Scoglio Olivli i vojne zgrade u gradu. Da bi se onemogućila protuavionska obrana i olakšala akcija imalo se je baciti nad grad mnogo jakih velikih zapaljnih padobrana.

4) Možda bi neprijatelj uspio da nadje neki izlaz, ali bi u tom slučaju naš eksploziv iz mora mogao da nastavi svoje destruktivno djelo.

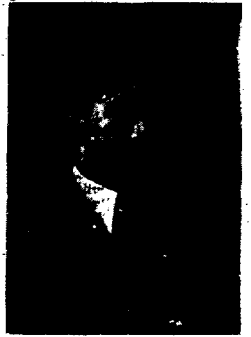
Ovaj plan za navalu koji bi pored svega ostaloga imao sve prednosti iznenadjenja, zato jer nije nikad bio pokušani, nije sam po sebi pretpostavljao nikakve nemogućnosti. Taj je plan de facto naišao na visoko odobravanje njegove ekscelencije admirala Thaona di Revela i komandant D'Annunzio imao je da bude šefom te ekspedicije. On mi je u to ime poklonio jedan primjerak svoje 'Befte di Buccarri u znak pripustivanja vojnoj misterioznoj akciji (aprilu 1918). Ali iz razloga koje je beskorsno iznositi, ja nisam mogao da se time okupiram i stvar je ostala u projektu. Eho sam izmjeniti ove uspomene koje su više manje lične da dokazem kako je i za vrijeme rata avijacija mogla da učini nešto više nego što je učinila. Taj nešto više nego da vrši samo pomoćnu službu. Imala je te mogućnosti ali je manjkao neko ko bi ih znao iskoristiti.

GLASOVITI ENGLESKI VOJNI STRUČNJAK

U Jednoj knjiži o ratu iznosi da Talijani nisu imali nikakvih uspjeha na Soči i da su ušli u Juljsku Krajinu, kad se austrijska vojska raspala.

U Londonu je izišla knjiga od 250 stranica pod naslovom 'The War in outline' (Rat gledan s profila). Knjigu je napisao Libbel Hart poznati engleski stručnjak za ratna pitanja koji piše vojnu rubriku u 'Timesu'. U toj svojoj knjiži pisac posvećuje ulogu Italije u svjetskom ratu samo 5 stranica i na ih pet stranica dokazuje da su Talijani u svjetskom ratu trpjeli od krovnike nesposobnosti da postignu neki uspjeh na Soči i da su ušli u Juljsku Krajinu tek onda kad se austrijska vojska uslijed revolucije i akcije desete engleske armije, raspala. Libbel Hart kaže da je šef engleske armije Lord Cavan slavni pobjednik kod Vittoria Veneta. A mi smo uvijek držali da je to Diaz.

AUGUST-SMODLAK IZ DOLINE

Beograd, 15. januara 1937. — Čitajući božićni broj 'Istree' sa velikom žalošću sam pročitao vijest o tragičnoj smrti Augusta Smodlaka, jer je pokojnik bio moj prijatelj od malih nogu, pa me njegova smrt jako potresla. Uspio sam da dobijem njegovu sliku, pa vas molim da je stavite u list, jer je i on živio onog fašističkog nasilja, koji je prouzrokovao toliko naših nevinih žrtava.

Doznam sam, da je na njegov pogreb bilo dosta drugih drugova radnika iz Trsta. — L. Č.

ZASTO JE ISTJERAN IZ ŠVICARSKA, KARLO A PRATO?

CIJELA SVJETSKA ŠTAMPA PIŠE O TOME I UZIMAJE U OBZIRU ANTIFAŠISTIČKO NOVINARSTVO.

Iz dnevnice Štampe je već dovoljno poznat slučaj Karla A Prato, direktora Ženevskog 'Journal des Nations'. Karlo A Prato je antifašista, emigrant iz Italije. Kao urednik 'Journal des Nations' prikazivao je u pravom svjetlu talijanski fašizam u međunarodnoj politici. Karlo A Prato je puštao u svoj list i vijesti o postupku fašističke Italije sa nrodnim manjinama, a baš pred malo vremena, povodom kampanje Rina Alessia u 'Piccolo' za prijatelštvo sa Jueoslavijom, donio je bio 'Journal des Nations' oduilni članak o tome i citirao je pisanje 'Istree', u kojoj smo bili dokazali, da Rino Alessi laže kada tvrdi da naš narod u Juljskoj Krajinu može da čita sve što hoće.

Niega je švicarska vlada izagnala iz Švicarske, iako je timo živio deset godina. Izgnan je na traženje talijanske vlade, kao što je to objavio 'Journal des Nations'.

Francuski 'Oeuvre' je u par vratava pisao o tom slučaju, a 16. o. mj. vraća se diplomatski urednik 'Oeuvre' gđja Tabouis ponovno na protjerivanje Karla A Prato i tim povodom veli, da nije nemoguće, da će se protjerivanje direktora 'Journal des Nations', o kome je bilo toliko govora, posredno iznijeti pred Savjet Društva naroda, pod vidom diskusije o utvrđivanju jednog konačnog statuta Štampe pri Društvu naroda. Način na koji je ovaj novinar bio protjeran, pojačava samo uvjerenje članova Savjeta da se ne može dozvoliti, da u Ženevi ovakvi postupci uhivate korijena.

Pišući dalje o tome, gđja Tabouis veli, da su velike sile 'obro uočile, da su izvjesni faktori itelji, da prisvoje 'Journal des Nations', koji je ierunuto jedini organ, u kome se ne obavljaju nikakvi napadi protiv Francuske. Ako bi se to dogodilo, veli gđja Tabouis, velike demokratske sile biće u cilju kada bi za držanje svojih idućih godina izabrale neko drugo sjedište umjesto Ženeve. Gđja Tabouis zaključuje ističući da je potrebno, da se zavede malo reda u poretu privredne međunarodnog zakona na slobodu Štampe pri Društvu naroda.

'Libera Stampa' iz Lugana upoređuje slučaj sa iznomom fašističkih novinara radi skandala na sjednici Društva naroda protiv Negusa sa slučajem Karla A Prato. 'Libera Stampa' kaže da je fašistički novinar Ciucci tada organizirao barsbarski napad na Neusuda, kojega je i Titulescu ljubno bio osudio. Ciucci je bio tada izgnan iz Švicarske, ali je predsjednik Motta bio nonšilto u odudku, pozivajući se na slobodu vršenja novinarskog poziva u Švicarskoj. Da li vrijede isti zakoni lani i sada? — pita se 'Libera Stampa' a pariška 'Giustizia e Libertà' naziva odluku o protjerivanju A Prato servilnom i izrazite svoju solidarnost sa Karlom A Pratom.

Ta odluka o protjerivanju jednog antifašističkog novinara iz Švicarske porazila indirektno i nas, jer time je pogodien čovjek, koji je kao Talijan znao i mogao autoritativno prikazati svijetu fašističku Italiju i naš problem.

SUČAJI GOBAVOSTI U JULJSKOJ KRAJINI

Trst, Jan. 1937. — U zadnjem času so isledili tri slučajja gobavosti u Juljskoj Krajinu, in sicer enega v Vinavi, drugega v Komun, tretiega pa v Barokovljah. Hiše, kjer so bivali ti bolniki se porušili in vsa oprema sezgali, stanovanje pa odpravili v taborišča za gobave. Očitno gre v vseh treh primerih za bobesen, ki so jo prinesli vojaki, odnosno delavci iz Abesinije.

NAŠA KULTURNA KRONIKA

VIPAVSKA IN VIPAVCI V LJUBLJANSKEM RADIJU

Ljubljana, januarja 1937 (A-15) V nedeljo dne 10. t. m. je imel v ljubljanskem radiju predavanje naš mladi prof. Filip Terčelj o Vipavcih in Vipavski. Najprej je obdelal problem Vipavce iz zgodovinsko-geografske vidika, pri čemer je marsikaj povedal o različnih burjah, ki so plahale nekod in sedaj skozi Vipavsko dolino, pa ne morejo odpravi nezgodljivosti naših ljudi. Prešel je nato na običaje Vipavcev in opisal njihovo veliko patrijarhalnost, njihovo družinsko demokratičnost, običaje in navade, ki so stare več stoletij, njihov odnos do svojih duhovnikov itd. Popisal nam je njihove znamenite moče, njihovo domače delo, črtovratno ljubezen do rodne grude, njihovo pesem. Potem je prešel na sam karakter Vipavcev.

Predavanje je bilo podano izredno drastično. V prikritih besedah smo čutili to, kar tare nas vse. Čutili smo samo lepote in poezije te zemlje, ampak tudi njeno, zlasti sedanjjo tragiko in gorje. Predavanje je spremljal akademski kvintet iz vipavske pesmijo, ki je zapel nekaj vipavskih in pa Terčeljevih vipavskih, med katerimi je bila posebnost lepa »Kako snubi fant deklec in pa Terčeljeva »Naše gorice vinca ne točijo«. Zdelo se je, kakor da je predavanje zagrabilo pevec same, da je bilo potem tudi njihovo petje tako, da je ganilo vsakega poslušalca. Predavanje ni vzbudilo velike pozornosti samo pri nas, ampak tudi pri onih, ki so mislili, da so že pozabljeno. — Zeteli bi bilo, da bi naša radijo-postaja prinesla še več silnih predavanj in raje pustila predavanja gramofonskih plošč raznih glgiljev.

OTVORENJE »PROSVJETNO MARIJONETSKOG KAZALIŠTA« U ZAGREBU

u dvorani »Union« kina u Zvonimirovoj ul. br. 53.

Prvu predstavu prireditelji će »Prosvjetno marijonetsko kazalište« u vrlo ugodnoj i elegantnoj dvorani »Union« kina u Zvonimirovoj ul. br. 53 u subotu dne 30. siječnja u 15 sati. Ulazne cijene su od 2,50 do 9 Din, a ulaznice se već mogu dobiti na blagajni rečenog kine-matografa.

Na prvot predstavi bit će prikazana pozorišna priča u 3 čina »O arevi Ranko«.

Važno je istaknuti još i to, da pred govornici »Union« kina u Zvonimirovoj ulici br. 53 je tramvajska stanica puge br. 9.

Napominje se, da ovo kazalište vodi naš Istranin, koji je u gradu Zagrebu poznat na ovom polju rada.

IDEJNE KOMPONENTE RADNE ŠKOLE OD MATE DEMARKINA

Profesor učiteljske škole u Gospiću Mate Demarin izdao je ovih dana knjigu pod gornjim naslovom. Knjiga obseže 150 stranica i ima ova poglavja. Uvod, Uvjeti razvoja i ideji idejni moment radne pedagogije, Bit i osnovne ideje radne pedagogije, Temeljni principi radne pedagogije, Najkraći pregled smjerova.

Stručna kritika se već do sada vrlo pohvalno izrazila o ovoj knjizi prof. Demarina.

VIJESTI IZ ORGANIZACIJA

Petletnica društva »NANOS« v Mariboru

Maribor, januarja 1937. — Naši tri Nanosovci so se zbrali v nedeljo, dne 10. t. m. v lepem številu v primerno okrašen dvorani Narodne doma v Mariboru. Ker se je vršil jubilejni petletni obzid, da je bilo potrebno, da se zaključilo 5. leto svojega uspešnega delovanja. Obnega zbor se je poleg številnega broja zastopnikov tute nacionalni in etnični ter nekaterih emigrantskih naših banovini in izven udeležili tudi delegat beograjskega Saveza emigrantskih društev g. dr. Dele v. A. Kralj in profesor dr. Marinko. Kralj je otvoril letni zbor s prisrčnim pozdravom vsem navzočim. Posebno tople besede je izrekel Saveznemu delegatu, ki so ga vrnili burno pozdravili. Predsednikovo poročilo nam je predložilo razvoj emigrantskega gibanja in delovanja v preteklem poslovnem letu, ki je bilo poročeno kakor v vsej dosedajšnji leti od ustanovitve Orjema pa do današnjega Saveza zrvištenim stremenjem emigrantskega. Vse delo je bilo usmerjeno v pravici obratne mladine v emigrantskih društvih. Pred petimi leti zbranih 1.600 podpisov je potrdilo potrebo emigrantske organizacije v Mariboru. Na tej zbirali emigrantskih naših in ga vzgaja v duhu prave jugoslovanske ideologije. Podrobno delo pretke poslovne dobe se zrcali v širjenju propagande za naše gibanje in komemoracijah za naš življenjski gibanje emigrantskega kongresa v Mariboru, v ciklusu predavanj, v zposilnosti naših emigrantskih naših in gibanje v vsem ostalimi nacionalnimi organizacijami na naši severni meji Ob najtežnjem sodelovanju s Savezom je pokrenil »Nanos« v preteklem letu tudi akcija za zbiranje zbiranja za emigrante. Da se ojašja socialna beda emigrantskega življa, se je ustanovila »Gradbina in pomožna zbiranja za emigrante«. Na postavi v doglednem času emigrantski dom, v katerem naj bi se namestila kuhinja, ogravnica, in priložnosti za begunce v tem domu naj bi se ustanovila vs emigrantske društva s članicno in knjižnico.

Na tajniškega poročila, ki ga je podal g. H. v. l. pomembno, da je bilo delo v petletnici zelo razgibano in da šteje »Nanos« danes 810 članov in članic. Največja je postavka tajniškega dela je nedvomno zapopadeno v naših in v sponoščnem delu zposilnosti članov in izposilovanje zposilnitvenih dovoljenj. Blagajniško poročilo g. M. je na eno leto izkazalo 161.000 prosvetnih in Din 49.760 izdatkov, torej 100.861 Din denarnega prometa. Društveni gospodar g. Možina nam je

povedal, da znaša vrednost inventarja brez pohištva Din 3.944, med tem ko ima knjižnica v smislu knjig, g. Logarja v predali družstvene knjižnice 568 knjig v vrednosti 1.500.— Din, katerih je 31 štani, kaj priložnostno, med najpozitivnejše postavke letošnjega obračuna spada nedvomno delovanje ženskega kroška, katerega nastajajo vsa naša ženska in mlada gibanja, ki je vložila tako v nabirano akcijo, kakor tudi v kulturno in narodno obrambno delo veliko truda in pri katerem delo so li pridno pomoč v vseh ostale članice. Za vsami poročila je sledilo izbrano poročilo o urosvetnem delu, ki ga je podal g. Rejcr Leopold in ki nam prica, da je bil »Nanos« tudi na tem letu izredno marljivo društvo. Ni manj važno je poročilo g. Grmek o akciji o reševanju socialnega odseka ki je nudil beguncem pomoč v hrani, skrbel za se-pozitve svojih članov in ustanovil v to svrhu poseben akciji odbor. Poročilo o akciji za gradbo doma nam pojasnjuje, da je v tem namenu zbralo do sedaj vsaj 20.000 dinarov. Ustanovitve gradbene zadrage uresničuje lep, in plemenit namen organizacije. Po »poročilu revizorja g. Zlate v. l. »Nanos« uresničuje s se v najtežnjem sporazumu in ob soglasnosti vseh navzočih vrste volitve, pri katerih je bil izvoljen predsednik g. Kralj Marjo. — Odborniki: Kece Feridmand, Novak Mirko, Jvala Peter, Batagelj August, Prunk Maks, Zivic Ignac, Možina Valentin, Furkan Just, Logar Jos, Grmek Antun, Zavadlav Stanica, Zavadlav Stanica, Vilhelm Albert, Čotič Rudolf, Gušić Andro, Pinter Antonija, Erdel Marja, Stoka Angela in Jela Leopold. Revizorji: Kralj Marjo, Dolanec Ivan, Kralj Marjo, Marja in Blazek Kristijan. — Razsolšice: notar Kogej Jakop, Kulin Antun in Čuš Franjo.

Evaren pogled obnega zboru in velika ljubiteljska in občinska urada zlozene, ki je v petletnici zelo razgibano in da šteje »Nanos« danes 810 članov in članic. Največja je postavka tajniškega dela je nedvomno zapopadeno v naših in v sponoščnem delu zposilnosti članov in izposilovanje zposilnitvenih dovoljenj. Blagajniško poročilo g. M. je na eno leto izkazalo 161.000 prosvetnih in Din 49.760 izdatkov, torej 100.861 Din denarnega prometa. Društveni gospodar g. Možina nam je uopće, jer treba da se svaki emigrant nalazi u svojoj organizaciji, kako bi uspeh društvenog rada bio veći kroz taku godinu. Nakon toga podneli su svoje izveštaje članice i nadzorni odbor, pa su nakon kraće diskusije svi izveštaji primljeni, a stara uprava dobila predložila Izabav je slyedeti Upravni nadzorni odbor: G. Mile V. U. predsjednik — Iliješa Albert, potpredsjednik, Motika Ivan, Tajnik I., Grice Tomaz, tajnik II., Abramci Branko, Dolanec Ivan, Kralj Marjo, Antun, Grbec Antun, Lestan Venceslav I., Božić Radof. — Nadzorni odbor: Birs Ivan, Virova Josip i Kucek Vinko.

Občni zbor primorskega prosvetnega in podpornoga društva »Sloga« v Kranju

Primorsko prosvetno in podporno društvo »Sloga« v Kranju, bo imelo v nedeljo dne 31. januarja 1937 ob 11 uri dopoldne v Narodnem domu svoj redni občni zbor, na katerega va bi vse članice, prijatelje društva in bratske organizacije. Odbor.

Predavanje u Istrarskom akademskom klubu u Zagrebu

U subotu 23. o. m. u 20 sati prireditelji Istrarski akademski klub u Zagrebu sastanak sa predavanjem. Predavat će Tone Peruško o utjecajima vanjsko-političkih događaja na našu emigraciju.

SPĻITSKI TALIJANI MANIFESTIRAJU MUSSOLINIJU

Interesantna je bila proslava Nove godine splitskih Talijana. Proslava je izvršena u talijanskom domu u Splitu. Decelju Nove godine prisustvovali su i zvanični talijanski predstavnici. U polnoć bile su priredjene velike manifestacije talijanskom kralju i g. Mussoliniju.

NAŠA SLOGA

Pred 50 godina

»PROTESTA D'ORO«

nazvala je porečka »Istria« onaj prosjeđ, što je pred nekoliko danah bio pročitan i primljen u gradskom zastupstvu tršćanskom prot biskupskoj knjizi, koja do goji težnja slavjatorskih jer da nastoji da usgodi u tršćanskih vjerskih školoh popozati samo slavenjska roda.

»Tamu prosjeđu, koji, da pravo kažemo, nesadržaje noga neistinu uru nasatine i nesmisao vrh nesmisla, pridružilo se svojim »jednoglasime zaključkom občinsko zastupstvo u Opatiju — naši svpćenici gg. R. Jelusić i A. Šćulac, znadu vrlo dobro, gdje se taj vele kulturni grad nalaz — a malo zatim i zastupstvo u Kapru i Piranu gradu.

OBČINSKI IZBORI U BUZETU

Doznajemo od tamu, da su napokon izborne listine u občinskom uradu složene, te da će se jednom u onaj obćim dati do redovite občinske uprave.

IZ BARTUNIGLA

piše nam prijatelj, kako su lamošnji šarajnici a napose agenci iz bližnjih obćinah obćelovali okolo nekda puka, da se napiše u blaznu »Pro patria« Dolazci su lamo ljudi, kojih se inače nikada nevidi, pa li su prijatelji »Istria«, gdje se je obćino jelo još više i piko, sve u slavu božanstva »Pro patria« Sliep i nekuli nadije se svuda, osobitu puko takovici, koji si rado mukli želudac napune, kad bi se kod »Istria«, uprijala glava, tad bi počeli agenti prodati o rlokoi mislii »Pro patrie« o »dijeljih šćarhi« koji prije ljubavstvo Istre, o starinskoj kulturi, o patriotizmu itd. a konac svemu bijahu riječi andemo sol-tosierier pro patrie.

MINISTAR DR. KREK O NARODNIM MANJINAMA POD ITALIJOM

U nedjelju 17. p. m. održan je zbor JRZ u Lubiani. Na tom zboru je govorio i ministar dr. Krek. Izlažući vaniskopolitičku situaciju, dotakao se i odnosa sa Italijom, pa je prenta »izvještajima« dnevne štamparekako i ovo:

»Poznato je, da se pripremalu razgovori sa našom najvećom susjedom Italijom. U interesu je obli država, da dođemo do trajnih lojalnih političkih odnosa i do urednih ekonomskih veza medju državama, koje po svojoj prirodi i komunikacioni vezi mogu imati samo šćetu, kada promet medju njima nije do svih tačnica uređen redovan.

rekao i ovo:

»I narodne manjine željno očekuju da im se lojalnim sporazumom puzi prilika, da im se osiguraju prirodna prava i olakša život.«

† MARIJA UD. TURAK

Nakon kratke bolesti u 69 godini života, preminula je u Puli 13. januara 1937 Marija ud. Turak, žena pok. Andrije, bivšeg učitelja, a kasnije trgovca u Puli.

Bila joj laka rodjena gruda!

FAŠIZAM I SELO

Politika je sila na ulicu, pomiješala se među djecu. To nije sve. Politika je ušla u kuću, zahvativši žene i djevojke. Demokracija nije umjela da iskoristi veliku snagu ženske saradnje. Socijalistički pokret, sindikalni i partijski, stihljivo i oprezno počeo je prije Rata uvoditi žene u javni život: to je obuhvatilo samo malen broj radnica, dok su žene građana kao žene intelektualne i slobodnih zanimanja ostale izvan politike. U svjetskom ratu, žene su došle do velike uloge, kako u privrdi, gdje su u velikoj mjeri zamjenile ljude, tako u porođici, gdje su morale biti i muž i žena, u borbi za životnim nedacama, u odnosima sa vlastima, čak u raznim oblicima vojne službe, u pozadini i na samim frontovima. U Engleskoj, najstarijoj zemlji parlamentarizma, žene su dobile pravo glasa i ako nije bilo revolucije. U drugim državama, samo revolucije, nastale poslije vojničkog sloma, dovele je žene na biralište i u Skupštinu. Francuska demokracija sve do današnjeg dana oklijeva da javnu stvar povjeri ženama. Čehoslovačka se slabo koristi njihovom pomoću. U Belgiji su katolici bili veći pobornici ženskog prava nego liberali i socialisti. U našoj zemlji je bio i tu oklevajući. On je našao načina da se približi ženama i da ih zaposli.

Fašisti su osvojili građanske žene i keeri.

Nisu im se obratili razumom i računom, već srecem i osjećanjem, gdje su žene najosjetljivije. »Zašto su vaši sinovi i ghnuli? Zašto su vaši muževi strada- li? Zašto ste vi bile udovice četiri godine, ili ste i danas i djevojka udovice? — Da li za Židove, dall za lopove koji hoće da zavedu diktaturu? Takav jezik je za žene bio razumljiviji nego teorije o narodnom suverenitetu, o borbi klasa, ili priča o Društvu naroda koja se obnavlja svake jeseni sve tišim glasom. Demokracija je zanemarila žene, socijalizam ih se bolao zbog njihovih vjerskih i nacionalnih osjećanja; fašizam ih je uzao onakve kakve su i upotrebo. Ih za svoje ciljeve. Demokracija se obrćala ženskoj eliti, pojedimim ženama, koje su najrazvijenije i najnaprednije; njima daje visoka mjesta i položaje; fašizam u stvari prezire ženu i bacia je na porodično ognjište, ali se služi ženskom masom, ženama i iz kuće, iz radnje, iz salona, običnim svakodnevnim; neprosvjetljam, prosječnim, i od njih prave svoje najbolje agitatore.

usplo da se pretvori u moćan pokret koji stvara i održava jedno stanje građanosti, puno šćirasti i žanosa.

Organizma hrana za ta diševna stanja iz duboke rezerve ljudske duše, na prvom mjestu iz rasnih i nacionalnih osjećanja. RASNA I NACIONALNA ISKLJUČIVOST. Demokracija i socijalizam računaju sa onim što je bolje u čovjeku; fašizam se obraća na makore i naljuje u njemu. Freudova duša prava džungla, divlja ština, u toj vladu nemilosrdna borba, gdje se prekone sebične i žele želite za društvenim nagodbama; da želi čovjekova podsvijest isto tako bogata i snažna, ako ne bogatija, kao njegova svijest. S nacima ih podnadmocno zanovijesti nižih nacija i osjećanja u njihovim dušama, fašisti operiraju baš sa tim nračnim, negativnim ljudskim osobinama, koje kultura i civilizacija teže da uklone ili da omekšane. Rasna i vjerska netrpeljivost je takva niža osobina, i cijeli osamostal i devetnaesti vijek su upotrebljeni na to, da mjesto uskog i isključivog, lokalnog ili pokrajinskog, nacionalnog ili rasnog duha, razviju drugi, širi, državni nacionalni, međunarodni i međudržavni duh. Socijalistički pokret, više još nego buržoasko-liberalni, razvija kod intelektualaca i kod radnika taj univerzalizam, koji su poslije kršćanstva najviše njegovali slobodnomi filozofiji 18-og vijeka. Ponoseni vjerom u čovjeka, koji su naučili kod Jean Jacques Rousseau-a, demokrati i socijalisti bili su skloni, da potcijene snagu prvobitnih osnovnih naciona, da pretijene utica-

savremene kulture riječju: da »današnjek evropskog i amerikauskog građanina smatraju boljeg nego jeste. Svjetski rat je otkrio njihovu zabludu: u vituru uzatanom, klajna otvao je tajki sloi univerzalnosti, i po- gavlja se podložna sačinjena od uskorru- dnosti i sebičnosti.

Ljudi koji dođu iz Evrope u Ameriku ne mogu da razumiju blesnu mraznu koju bijeli sale orema crnima. To im izloda najveću mrta na tlicu američke civilizacije. Tako isto je kulturnom čovjeku u Evropi teško razumjeti, kad se u Nemačkoj danas koni sve što je židovsko. Ako su Židovi kapitalisti, ako isisavaju nemački narod, ako rade neprotivodne poslove, ima načina da se suzbija kapitalizam, svaki, pa i Židovski kapitalizam, svako neprotivodno zanimanje, svako eksploatiranje radnog naroda. Ali fašizam stvar postavlja drukčije: ne na socijalnu, već na rasnu bazu. Nesmislenost je tolika, da se Židovima pripisuje divlje pojave, koje se uzamamno potiru: kapitalizam i komunizam. Židovi su nam donijeli kapitalizam, kažu hitlerovci; sada hoće da nam donesu drugo, komunizam. Zaboravljaju pri tom da i Hugenberg i Krupp, ni Duisberg nisu Židovi, već čistokrvni Nijemci, a da su Krist i svi osnivači kršćanske nauke, na koju se oni pozivaju, bili Židovi. Njihova borba imala ima uspjeha i širi se preko rancu Reicha: znak da još žive rasne pradrasude iz ramilih vremena, a da je razum kod ljudi još uvijek manje razvijen nego instinkt.

»Istria« izlazi svakog tjedna u petak. — Broj na godinu. — Oglasi se računaju po eljanici. — Zisk: štamparija Jugoslovenske štampce u Zagrebu, Masarykova 26a. — Za listnu odgovara Rudolf Poljanec, Zagreb, Ilca 131.